

Preek Rotterdam, Paradijsskerk

d.d. 2 juni 2013, 1^e na Trinitatis
Jeremia 7:1-15 & Lucas 6:39-49

“Waarom roepen jullie ‘Heer, Heer’ tegen mij, maar doen jullie niet wat ik zeg?”

Gemeente van Jezus Christus,

Afgelopen woensdag werd in Frankrijk het eerste huwelijk tussen twee mannen van dat land gesloten. Vincent Autin en Bruno Boileau hebben elkaar in Montepellier het jawoord gegeven. Het had nogal wat voeten in de aarde en er zijn ook ongekend felle protesten geweest tegen de wet die dat mogelijk maakt. Niet alleen protesten maar ook een groeiende homohaat en geweld tegen homo's en lesbiennes is het gevolg. De tegenstand komt, zoals te verwachten was, vooral uit rechtse hoek en uit christelijke hoek. En vooral dat laatste kan ons niet verrassen, hoe schrijnend het ook is. Hoort afwijzing van homoseksualiteit dan bij de kerk? Is dat dan één van de pijlers van het christelijk geloof? Nee, dat is het niet. Ik denk zelfs dat het één van de schandvlekken is van de kerk, dat het een verraad is aan het evangelie van Christus.

We kijken er niet meer van op dat de kerk in het algemeen niets op heeft met homo's en lesbiennes. Eigenlijk zijn we er al aan gewend. Je verwacht niets anders en je probeert, als je dan gelovig bent, maar het beste plekje te zoeken dat je binnen die kerk kunt krijgen. Maar dan is het ook wel prettig dat er zo af en toe een roze viering is waar je met gelijkgestemden naar het Woord van God kunt horen, met elkaar kunt bidden en zingen zonder het gevoel te hebben dat je enkel getolereerd wordt. Op zich heb ik zelf niet zoveel te klagen. Ik ben homo, ik ben met een man getrouwd en toen ik zes jaar geleden solliciteerde in Breukelen ben ik uit negentien kandidaten unaniem voorgedragen door de beroepingscommissie en de kerkenraad heeft dat advies unaniem overgenomen. Dan weet je dat je welkom bent. En zelfs, zes jaar later, voel ik me daar ook nog steeds heel erg welkom. En toch begint het me meer en meer te frustreren dat de andere zes kerkgenootschappen in dat kleine dorp Breukelen geen vrouwen op de kansel willen en geen homo of lesbo. Het lijkt alsof ik over het punt van gewenning heen ben, over het punt van: laat maar waaien. Omdat het Woord dat ons gegeven is mij te dierbaar is om zo door de grote meerderheid van christenen misbruikt te worden, om tweederangs burgers en tweederangs gelovigen te creëren.

Het wordt tijd voor een profetisch geluid. De kerk verliest terrein omdat ze niet meer staat waarvoor ze zou moeten staan, omdat ze zwijgt waar spreken nodig zou zijn, en omdat ze spreekt waar ze soms beter zou kunnen zwijgen. En waar de kerk wel groeit, is het vaak aan de behoudende of de evangelische kant waar het normatieve hoogtij viert, de scheppingsorde bepaalt wat de rol van de vrouw is en Leviticus en Romeinen met vreugde worden aangehaald om alles wat anders geaard is de maat te kunnen nemen. Sowieso kun je zeggen, wanneer je eens goed nagaat wat nou de favoriete wetjes uit de Bijbel zijn die de kerk iedere keer weer als norm naar boven haalt, dat het altijd wetjes zijn die iets te maken hebben met seksualiteit, met homoseks, seks voor het huwelijk en ga zo maar door. Ik denk dat de grote Freud hier aardig wat stof voor onderzoek zou hebben gevonden.

Profetisch spreken. Jeremia spreekt profetisch. Wanneer de kerk profetisch spreekt, doet ze dat meestal in de wereld en tegen de wereld. Wanneer in de Bijbel profetisch gesproken wordt, gebeurt dat binnen het volk Israël en tegen het volk. Jeremia doet dat. En Jezus doet dat. Beiden in hun eigen tijd, beiden in een eigen situatie waarin ze het dwalen van het volk, het dwalen van het geloof aan de kaak stellen. Geen dankbare taak overigens. We weten hoe het met Jezus is afgelopen. In het boek Jeremia, in hoofdstuk 20, vinden we een prachtige en veelzeggende klacht van de profeet tegen God waarin hij vraagt waarom hij in godsnaam geroepen is. Want door zijn profeteren jaagt Jeremia de bevolking van Israël tegen zich in het harnas. Zijn vrienden keren hem de rug toe, op straat wordt hij uitgescholden, in feite heeft hij geen leven meer. En toch, toch merkt hij dat hij niets anders kan. Op de momenten warm hij er het bijltje bij neer wil gooien, merkt dat het hem toch gaat branden in zijn beenderen. Hij kan niet anders omdat het Woord van God ook hem te dierbaar is, omdat hij in zijn tijd ziet hoe dat Woord verdraaid wordt door gemakzucht, door menselijke begeerte en door menselijke traditie.

Profetieën uit de Bijbel kunnen we natuurlijk niet lezen zonder de historische context waarin ze geplaatst zijn. Eén van de meest ingrijpende gebeurtenissen in de Joodse geschiedenis is de verwoesting van de eerste tempel en de verwoesting van Jeruzalem door de Babyloniërs en de daaropvolgende ballingschap waarin grote delen van de bevolking werden weggevoerd. Het land dat God hen beloofd had, moesten ze vaarwel zeggen. De tempel waar de Eeuwige aanbeden werd, was niet meer. Over toekomst durfde men bijna niet te dromen en God leek hen verlaten te hebben. Of Jeremia dit allemaal voorzien heeft? Aannemelijker is dat de schrijver gezocht heeft naar een verklaring voor deze ongekende ramp, zoals iedere mens bij een persoonlijke ramp of persoonlijk verdriet zoekt naar antwoorden, zoekt naar het waarom. En dat waarom wordt in het boek Jeremia gegeven in de ontrouw van het volk, een volk dat denkt God aan zijn zijde te hebben omdat de tempel in hun midden staat maar zich verder geen moer lijkt aan te trekken van zijn Woord. Dat volk werkt niet aan heilzame toekomst, maar creëert zijn eigen chaos, zijn eigen doods bestaan.

Dit is de tempel van de HEER! De tempel van de HEER! De tempel van de HEER! Alsof er een magische kracht schuilt in dat gebouw dat door mensenhanden is gemaakt, alsof God zich op laat sluiten tussen vier muren. In het centrum, in het heilige der heiligen, stond de ark van het verbond waarin de stenen tafelen van Mozes opgeborgen waren. De levenswoorden van God, afgeschermd door muren, ja misschien wel afgeschermd door traditie. En zo versta ik ook de geschiedenis van Jeremia in onze tijd. Ook in onze tijd wordt het levenscheppende Woord van God gevangen gehouden in menselijke traditie. Met regeltjes, met dogma's, met verwerpelijke theologieën weten wij muren te bouwen die de mens geen toegang meer geven tot dat levenscheppende Woord van God. En we weten in de kerk zulke bouwwerken te maken van onze tradities dat wij ook menen dat we God gevangen hebben, dat we God aan onze zijde hebben, dat onze verkondiging onfeilbaar is want *dit is de tempel van de HEER, de tempel van de HEER, de tempel van de HEER.*

Het Woord van God is levenscheppend. Waar God spreekt, creëert Hij. In het boek Genesis wordt uit chaos orde geschapen door Gods Woord. In de woestijn na de bevrijding uit het slavenhuis Egypte krijgt het volk van God woorden. Woorden die nooit bedoeld zijn als een juk, maar woorden die zoeken naar een samenleven dat heilzaam is, dat recht verschaft ook aan de zwaksten, woorden die zoeken naar vrede. Woorden die bedoeld zijn om in het land van belofte met elkaar en voor elkaar te

kunnen leven, tot zegen van elkaar. En het land van belofte moeten we niet lezen als een topografisch aanwijsbare plek maar als een nieuwe werkelijkheid. Zoals Jezus in het Nieuwe Testament spreekt over het Koninkrijk van God: een werkelijkheid van liefde, recht en vrede. Een werkelijkheid die zichtbaar wordt waar het Woord van God gestalte krijgt, waar wij het Woord van God doen.

En dat is belangrijk om helder te hebben. Dat is theologie, dat is Bijbelse theologie. En dan kunnen we nog zo hard wetjes en regels uit de Bijbel plukken om elkaar het leven moeilijk te maken. Maar dan weten we op grond van de lijn die we in de Bijbel zien dat dat een absolute verkeerde omgang is met het Woord van God. Je kunt woorden ten leven niet woorden ten dood maken. De lijn van de Bijbel laat zien dat God een schepper is, dat God een trouwe god is, dat God mensen lief heeft, dat God mensen wil bevrijden uit hun gevangenschap, uit hun slavernij.

En er was een man uit Nazareth die in zijn tijd en zijn situatie opnieuw profetische woorden liet klinken omdat het gelovige gajes zichzelf weer verdrongen had in traditie, in machtsdenken en in wellust. Opnieuw was het liefdeswoord van God keurig afgesloten voor ieder mens die dat liefdeswoord zo nodig had. Waar de wet van God iedere keer weer vraagt om het recht voor de zwaksten, om het recht van de weduwen en de wezen en voor de vreemdeling die in ons midden woont, had de traditie een ander doel. Te vaak is gelovige traditie gericht op macht, op zelfverheerlijking en uitsluiting van wie er niet bij past. Te vaak is traditie het veilig stellen van het 'ik' waarbij de ander vergeten wordt. Te vaak richt traditie zich op het verzekeren dat je na je dood in de hemel komt om onderwijl te vergeten dat er een hemel op aarde moet komen. Traditie gaat zo vaak ten koste van. Traditie beslist dat vrouwen niet op een kansel mogen en moeten zwijgen in de gemeente. Traditie heeft vastgelegd wie waardig is om deel te nemen aan een avondmaal en vergeet gemakshalve dat het niet de traditie is die nodigt maar dat het de Heer is, die in liefde zichzelf brak voor alle mensen, die in zijn leven omzag naar wie verlamd door het leven gingen, naar wie een doods bestaan kenden omdat de traditie hen allang had afgeschreven.

Waarom roepen jullie Heer, Heer tegen mij maar doen jullie niet wat ik zeg? Jezus spreekt profetische woorden. In eerste instantie lijken de gelijkenissen die Hij spreekt een bij elkaar geraapt zootje. Maar het heeft alles te maken met het luisteren naar zijn woorden, met het handen en voeten geven aan zijn woorden, met het doen van Gods Woord. Een leerling staat niet boven zijn leermeester. We kunnen niet denken als kerk dat we Hem bezitten. Er moet een voortdurend bewustzijn zijn dat wij leerlingen zijn, dat wij blijvend moeten groeien om op Hem te gaan lijken. We moeten ernaar streven dat wij als kerk zijn lichaam worden, bereid om onszelf te breken voor anderen om zo nieuw leven mogelijk te maken. De splinter en de balk. Het past de kerk niet om te oordelen als we niet bereid zijn ook over onszelf te oordelen, om ons spreken en ons zwijgen onder de loep te nemen en telkens te bezien of wij de liefde dienen, of wij de mensen dienen, of wij God dienen. En de kerk kan zichzelf beoordelen op grond van de vruchten die zij voortbrengt. *Een goede boom brengt geen slechte vruchten en evenmin brengt een slechte boom goede vruchten voort.* Waar wij haat blijven zaaien en mensen opruien om andere mensen te haten, zijn wij slecht bezig. Maar waar wij liefde kennen voor mensen en radicaal opstaan voor de zwakken, voor de verworpenen, voor de mensen die uitgekotst worden, daar zijn wij een goede boom, een boom die groeit in Gods Koninkrijk.

Wij moeten weer profetisch spreken. Ik zeg dat ook in mijn eigen kerkenraad en soms krijg je een reactie dat het toch wel heel erg afzetten is tegen andere kerken. Misschien. Misschien mis ik ook wel een balk in mijn eigen oog. Maar het past ons niet om de kool en de geit te sparen. Het Woord van God moet weer in al zijn scheppende kracht verkondigd worden als een Woord dat een nieuwe werkelijkheid creëert. Als een Woord dat mensen volop in het leven zet: weduwen en wezen, eigen volk en vreemdeling, mannen en vrouwen, hetero's, homo's en lesbiennes, arm en rijk, zwart en wit. Zonder dat fundament van liefdevol en scheppend woord kan er geen huis gebouwd worden dat toekomst heeft. Wij moeten spreken van toekomst, wij moeten handelen naar die toekomst. Waar wij het Woord van God doen, is het fundament gelegd.

Twee mannen in Frankrijk hebben elkaar het jawoord gegeven. Hun liefde bouwt hun toekomst. Wat kan een kerk anders dan de liefde te zegenen.

In de Naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. *Amen.*